

LOUIS RAEMAEEKERS, DOOR J. ZWARTENDIJK.

DIT is nu wel bij uitstek de naam van een beroemd tijd- en landgenoot, die evenzeer vergood is geworden als verguisd. Er kan immers zoo'n felle kracht uitgaan van een politiek teekenaar, die zich met hart en ziel aan zijne onderwerpen zet, dat het zijn tijdgenooten dan schier onmogelijk lijkt in zulk werk kunst en bedoeling, die hier sterk zijn in en door elkaar en een onverbrekkelijk geheel vormen, te gaan scheiden.

Dit blijkt bijzonder sterk het geval te wezen bij een figuur als Louis Raemaekers.

Raemaekers heeft zijn heele leven geteekend en geïllustreerd, en ook vóór 1914 maakte hij regelmatig politieke prenten. Maar door den oorlog is hij zich als het ware eerst ten volle van zijn kracht bewust geworden, eerst toen konden zijne gaven tot een rijken bloei komen. Wat er gebeurde in de wereld was voor hem geen aanleiding om er thuis, rustig en bedaard, een politieke satyre van te gaan teekenen, voor Raemaekers werd de oorlog iets anders: de gebeurtenissen gooiden hem over onze grenzen en midden in den strijd. Deze vurige en overtuigende geest kon niet n e u t r a a l blijven; Raemaekers koos hartstochtelijk partij, en bleek onuitputtelijk in het aandragen van nieuwe bewijzen, nieuwe aanklachten. Met idealen bezielde moest hij in zijn kunst uitdrukking geven aan alles, wat zijn hart tot in de diepste vezelen trof, en dit was en bleef het, wat zijn kunstenaarschap droeg en verhief. En daarom is, ondanks alles, het hoogste gelijk — niet het politiek, maar het geestelijk gelijk — aan zijn kant gebleven. Ten slotte doet het minder ter zake, welke partij hij nu koos. Blijft het voor zijn tegenstanders een ondoenlijke opgave, om dit in te zien? Ook de centrale rijken hadden misschien een dergelijke figuur voor hun zaak kunnen vinden, indien de ziel van een oprecht kunstenaar hunne leuzen maar gretig genoeg had ingezogen en als waarheid aangenomen.

Raemaekers' geest is in de oorlogsjaren zóó strak gespannen geweest, dat het hem geen moeite meer leek in een onafgebroken reeks teekeningen telkens weer nieuwe vondsten te doen, er alles naar zijne krachten op te zetten, om de partij welke zijne machtige liefde gewonnen had, tot een overwinning te voeren, terwijl bij al die oorlogsprenten de onderschriften, alle van hem zelf afkomstig, er één onverbrekkelijk geheel mee vormen. Want Raemaekers was niet de man om met min of meerdere handigheid omlijnde opdrachten uit te werken: hij had die niet noodig, omdat hij boorde-vol was en het verloop van den strijd dag na dag meeleeft en mee leed. Daarom was het ridicuul zijn propaganda als „gekocht en betaald” te verlagen, en dat nog

niet zoo zeer, omdat dit op zichzelf een mindersoortige insinuatie blijft, maar omdat men dan blijk geeft van den kunstenaar Raemaekers niets begrepen te hebben. Het zou deze felle persoonlijkheid voor geen goud mogelijk zijn geweest een „Toppunt der Beschaving” voor de tegenpartij te vervaardigen. Hierin schuilt trouwens het kardinale verschil, hij vervaardigde niet: hij getuigde en zijn kunst werd een altijd-vloeiende bron. En als alle idealisten ontging hij den hoon niet. Men verweet hem anti-Hollandsche gevoelens, omdat men niet wilde aannemen, dat deze vaderlander het land zag niet in, maar ruimer, van over zijne grenzen. De oorsprong van elke politieke prent is trouwens en zal dat altijd blijven: journalistiek, vlinder van één dag, die men beschouwen moet van het oogenblik uit toen zij, te midden van de politieke gebeurtenissen, haar reden van bestaan vond. Daartegenover mag de criticus, die een ander uitgangspunt heeft, als kunst alles en altijd aanvaarden. En men zal merken, dat het bezwaar van een soms door het onderwerp vertroebelde waardeering reeds na enkele tientallen van jaren wegvalt en voor een volgend geslacht in het geheel niet meer bestaat. Wat dan overblijft, is alleen de vraag of deze kunst echt was en of zij welde uit een waarachtig gemoed. Kan het iemand van ons nog schelen, wat precies de politieke overtuiging van Velasquez in zijn „Overgave van Breda,” van een Goya, een Daumier was, als we bewonderend in hun kunstwerken verdiept zijn of grijpt uitsluitend de kracht aan, waarmee zij hun talent en hun innerlijk leven tot beelding brachten? En om een meer recente vergelijking te maken: dat Hahn overtuigd socialist was, bleef een aparte, een secundaire kwestie: niet om den S.D.A.P.-propagandist, om den mensch en den oprechten kunstenaar ging het vooral in zijne prenten en dáárom kreeg Hahn zoo’n breeden kring van bewonderaars. Alleen wie met heel zijn ziel zegt: „Ik dien”, mag dat als motto, maar ook niets dan als dat, voor zijn kunst laten gelden — de verfoeilijke zijde van tendentieuus streven zal dan vanzelf wegvallen.

Wij gebruikten de woorden vergood en verguisd, zoo bijzonder van toepassing op Raemaekers. Dat men hem in Engeland verafgoodde, was zeer zeker om zijn politieke overtuiging, den artist huldigde men toen in de tweede plaats en eigenlijk nog toevalligerwijs. Maar toen men hem verguisde, wist men hem als kunstenaar niet minder dan als mensch te treffen, vooral als men zijne teekeningen voor handig, maar oppervlakkig uitmaakte. En toch kwam het oogenblik, dat de waarde van dergelijke subjectieve meeningen wegviel. Dat was na den oorlog.

Wel is Raemaekers de satyrische, vlijmend-scherpe teekenaar van politieke figuren gebleven. Uitgeput was dit talent allerm minst en van een kleine inzinking kan men zelfs niet spreken. Maar er bestond geen front

meer, waar hij zijn karakteristieke gegevens voor het grijpen had tot aan de eerste linie toe, er waren geen landen meer, waar hij de publieke opinie kon meeslepen, er vielen goddank geen gruwel-daden meer te noteeren, geen verscheurende aanklachten, geen tragische episodes meer vast te leggen en het getal van de enthousiasten, die hem eens op de handen droegen, moet, het kan niet anders, kleiner geworden zijn.

Raemaekers moge ons de veronderstelling ten goede houden, dat hij aan een zekere leegte, een zekere gedesoeuvreerdheid niet ontkomen is; het leven hernam zijn gewonen tred en de laatste jaren kunnen voor hem niet de beste geweest zijn. Maar deze artist zocht toen, energiek, als met een forsche zwaai, naar een nieuwen uitweg. Niets kan men in een schilder meer waardeeren, dan wanneer hij probeert oude, afgetreden banen te verlaten om zijn kunst in een andere richting te hernieuwen, een eigenschap, die den besten eigen blijft. Hij ging reizen naar de Spaansche kust, naar Marokko, werkte daarna korten tijd in de Rotterdamsche havens. Dan weer bracht hij in symbolen en allegorieën zijn gevoelens over het bolsjevisme tot uitdrukking. En deze proeven van in hoofdzaak werk nà den oorlog stelde hij in de groote zaal van den Rotterdamschen Kunstkring ten toon, en later in andere steden van ons land.

Hoewel de politicus slechts voor een klein deel present was, zijn de meeningen buitengewoon verdeeld gebleven: een rancune, een verguizing is zóó gauw de wereld niet uit, en wat de vijanden van Raemaekers eens rondgestrooid hebben, is te vergelijken met een vetvlek, die zich nog een tijdlang gestadig kan uitbreiden. Daarenboven is Raemaekers niet iemand, die zich bij een of andere moderne richting weet aan te sluiten. Modern in den zin, dien men in Holland thans zoo ongeveer aan dat woord hecht, is zijn werk allerminst. En een schilder is hij ook niet; hij schildert wel, maar dat is toch geen karakteristieke kant van zijn talent. In eerste instantie is hij teekenaar en beschouwer van de menschelijke figuur. Hij bekijkt zijne modellen vlug, raak, zijn geest is soepel, zijn hand vaardig en het schijnt hem geen moeite te kosten tot in alle details zijn levende voorbeelden te volgen. Zonder aarzeling gooit hij de lijnen op het papier en telkens komt er wat goeds uit. Van een korte reis naar Marokko is een reeks schetsen meegebracht, waar een ander wellicht een jaar voor zou noodig hebben en die gegevens worden dan later, thuis op het atelier, uitgewerkt. Ook in de Rotterdamsche havens heeft Raemaekers zich onmiddellijk thuisgevoeld; met een enkelen greep had hij zijne notities klaar. Velen zouden daar langen tijd geduldig op moeten ploeteren. Natuurlijk ligt er op zichzelf zoomin in vlugheid als in langzaam geploeter een verdienste. Slechts de uitkomst geldt. Maar typisch is het wel, dat de voorkeur tegenwoordig zoowat naar het tegengestelde van wat Raemaekers geeft, uitgaat en daarom begrijpelijk, dat raakheid niet meer als een verdienste

aangerekend, maar bijna met oppervlakkigheid synoniem gesteld wordt. Het werk van Raemaekers is vlot, terwijl het langzaam-nadrukkelijke, het vlak-decoratieve, het moeizaam-gecomponeerde, het vergeestelijkte thans velen liever is dan alleen de geest, de esprit. Zoo vindt in Holland elke reproductie naar een vergeestelijkt onderwerp van Toorop of Van Konijnenburg haar gretig publiek. Dat is verblijdend, men kan er niets op tegen hebben, mits.... de kijkers niet te eenzijdig worden. Er is dermate gepredikt over innerlijke waarden, dat de meest onbeholpen teekening of de meest knoeierige schildering gaarne méé aanvaard wordt. Wij kunnen veilig zeggen, dat Raemaekers aan den anderen pool staat. Hij teekent goed, gezond, sappig, maar hij blijft: gewoon, en kent geen pose. Hij is, zoo gij wilt, impressionist, in de buurt van een Isaac Israëls, al wil dat volstrekt niet zeggen, dat wij hem met Israëls vergelijken. Maar hij heeft zeker niets met de school van Toorop of Van Konijnenburg gemeen, niets met de jonge Amsterdammers, niets met de moderne Franschen, niets met expressionisten of kubisten.

Wat men telkens wéér moet leeren, is het goede te puren uit een talent, zooals het is, niet het te willen vervormen, verwringen naar persocnljke voorkeur of eigen inzicht.

Indien hier valt af te dingen is het wellicht op dit, dat journalistieke arbeid, met hart en ziel volbracht, in zekeren zin dezen kunstenaar gedwongen heeft zijn handigheid, zijn gemak bij het werk zóó toe te spitsen, dat zij hem een gevaar wordt. Aan gevoel voor compositie ontbreekt het hem zeker niet: daar is die weerlooze Christus-figuur, op wien een cirkel van demonische gestalten tegelijk schijnt af te stuiven en afstuit, daar is die prachtige teekening van „Le Gouffre bolsjewiste”, buitengewoon overwogen van lijn en verdeeling. Maar er zijn ook vele schetsen welke men in een verder, later stadium zou wenschen terug te zien, zooals bijvoorbeeld die krijtteekening van twee Oostersche typen: „De Wijze en de Dwaas” vol tinteling als reis-notitie, maar waaruit een monumentaal werk nog geboren kan worden !

Dit is het, wat wij Raemaekers, onzen grooten landgenoot, in alle oprechtheid toewenschen, dat hij er toe komen mag zijn vele knappe schetsen en ontwerpen eens in rustige overgave tot rijpe kunstwerken te voltooien. Maar daarvoor zou waarschijnlijk deze gevoelige en revolteerende mensch, die absoluut niet *a u d e s s u s d e l a m ê l é e* staat, een harmonische wereld om zich heen behoeven en niet een arme wereld van onrecht en strijd.

L. RAEMAEKERS.

HET LIED VAN DE WOLGA.

L. RAEMAEKERS.

MAROKKAANSCH TWIST.